

Camí del rei Pere III l'any 1344

La primera referència explícita a un camí montserratí la dona un document del 945 on s'esmenta l'existència d'una "*via que escendit in Monte Serrato*". Es tracta d'un camí situat al comtat de Barcelona, dins de la jurisdicció del castell de la Guàrdia de Montserrat i, més concretament, a la banda occidental del terme de Collbató. Però la seva localització és imprecisa i no dona cap element que permeti decidir quin dels possibles camins de l'entorn collbatoní era (Antoni Pladevall (dir) *Catalunya Romànica*, vol. XIX, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1992, p. 306). Pocs anys després, un document de 967 parla d'un camí que ve de la Foradada, probablement en direcció a Marganell (F.X. Altés "(1990), "Introducció", dins Benet Ribas i Calaf, "Història de Montserrat (888-1258), Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 76).

Uns quants anys després es hi ha una nova referència escrita a un camí entre el monestir de santa Maria de Montserrat i Monistrol de Montserrat. El rei rei Pere III, el Cerimoniós o del Punyalet, (era Pere III de Catalunya-Aragó o Pere IV d'Aragó) escriu una crònica on explica la seva pujada al monestir. Aquest rei escriu que el 28 d'abril de 1344 sopa i fa nit a Collbató i el comenta el següent, el 29 d'abril, "*Dijous matí a XXIX de abril partim daqui cavalcant, anem entro al peu de la costa de Montserrat, e aquí descavalcam , e manam que les besties anassen per lo camí pla a Monistrol , e que aquí esperassen ; e Nos ab nostres companyies muntam la dita costa a peu*". El rei i el seu seguici pugen a peu al monestir de Santa Maria: "*muntam la dita costa a peu , e aquella pujada , fossem a una esglesia appellada sanct Michael*" on el surt a rebre'l l'abat del monestir. Aquí cal fer un incís. En la transcripció de la crònica editada per Josep Coroleu parla de l'abat, però això és impossible. L'any 1344, el monestir de Santa Maria de Montserrat només era un priorat, essent Ramon de Vilaragut el seu prior; això vol dir que a sant Miquel qui rep el rei Pere III no és l'abat sinó el prior. L'historiador montserratí, cardenal Anselm M. Albareda, quan transcriu aquest fet en el seu llibre *Història de Montserrat* (A.M. Albareda, edició de 2005, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p.295) ha canviat en el text la referència a l'abat per prior. Ramon de Vilaragut acostumava a residir al palau prioral de Monistrol de Montserrat acabat de construir l'any 1340, lloc on anirà a sopar i dormir el rei. Fou aquest prior qui escriví al rei Pere III demanat arranjar els camins que havien estat malmesos per la pluja, i obrir de nou alguns trams (F.

Udina Martorell *“Els guiatges per als pelegrins a Montserrat als segles XIII-XV”*, Analecta Sacra Tarraconensia, vol. XXVIII, p. 468-469).

Pere III explica com el prior l’acompanya en la seva visita al monestir on dina i a la tarda, després de presentar una donació a la Mare de Déu es troba amb els ermitans. Tot seguit *“partim de aqui e avallam les schales de Montserrat e anem sopar e jaure a Monistrol , hon lo dit abbat aximateix nos havia convidats”* (Crònica del Rey d’Arago en Pere IV lo Cerimoniós o del Punyalet, escrita pel mateix monarca, editada per Josep Coroleu, Impremta La Renaixensa, Barcelona, 1885 pp. 130-131). En una actualització al castellà d’aquesta crònica feta per Antonio Bofarull l’any 1850 tradueix el text original del rei amb els següents termes: *“Luego partimos de allí, y bajando la escalera que forma Montserrat, fuimos á cenar y dormir en Monistrol, donde el referido abad nos había también convidado”* (Crònica del rey Pedro IV el Ceremonioso o del Punyalet, 1850, editada per Antonio Bofarull, Barcelona p. 182). En una edició recent d’aquesta crònica *“partim de aqui e avallam les schales de Montserrat e anem sopar e jaure a Monistrol , on lo dit prior axí mateix nos havia convidats”* (Les quatre grans Cròniques. IV. Crònica de Pere III el Cerimoniós, Jordi Bruguera i M. Teresa Ferrer i Mallol, Barcelona, p. 196)

Aquesta petita crònica aporta algunes informacions útils per comprendre alguns camins montserratins i planteja també algunes preguntes. Però abans de descriure el possible itinerari montserratí del rei Pere III cal referir-nos al context de la xarxa de comunicacions montserratina abans del segle XIV.

Molt probablement, abans de la fundació del monestir de Santa Maria ja devia existir una xarxa de comunicacions articulada per la presència del monestir de santa Cecília i diversos indrets relacionats amb les propietats feudals a la muntanya. A partir de la fundació del monestir de santa Maria i l’extensió de la seva nomenada és de suposar que aquest fet contribuí a consolidar un sistema de camins per facilitar el pas dels peregrins des de la base de la muntanya al santuari montserratí, per una part, i potencià les comunicacions del monestir de santa Cecília amb els nuclis urbans del seu entorn. A. Muset i Pons, i M. Vives i Tort en el treball *“Els camins romeus de Montserrat (segle XI - 1850) (2010, document inèdit) afirmen que des de molt abans del segle X a la muntanya de Montserrat ja existia una vertadera xarxa viària que travessa la muntanya de baix a dalt i d’un extrem a un altre. Muset i Vives (p. 57) comenten que la primera referència a un camí montserratí es troba en un document de l’any 945 on es*

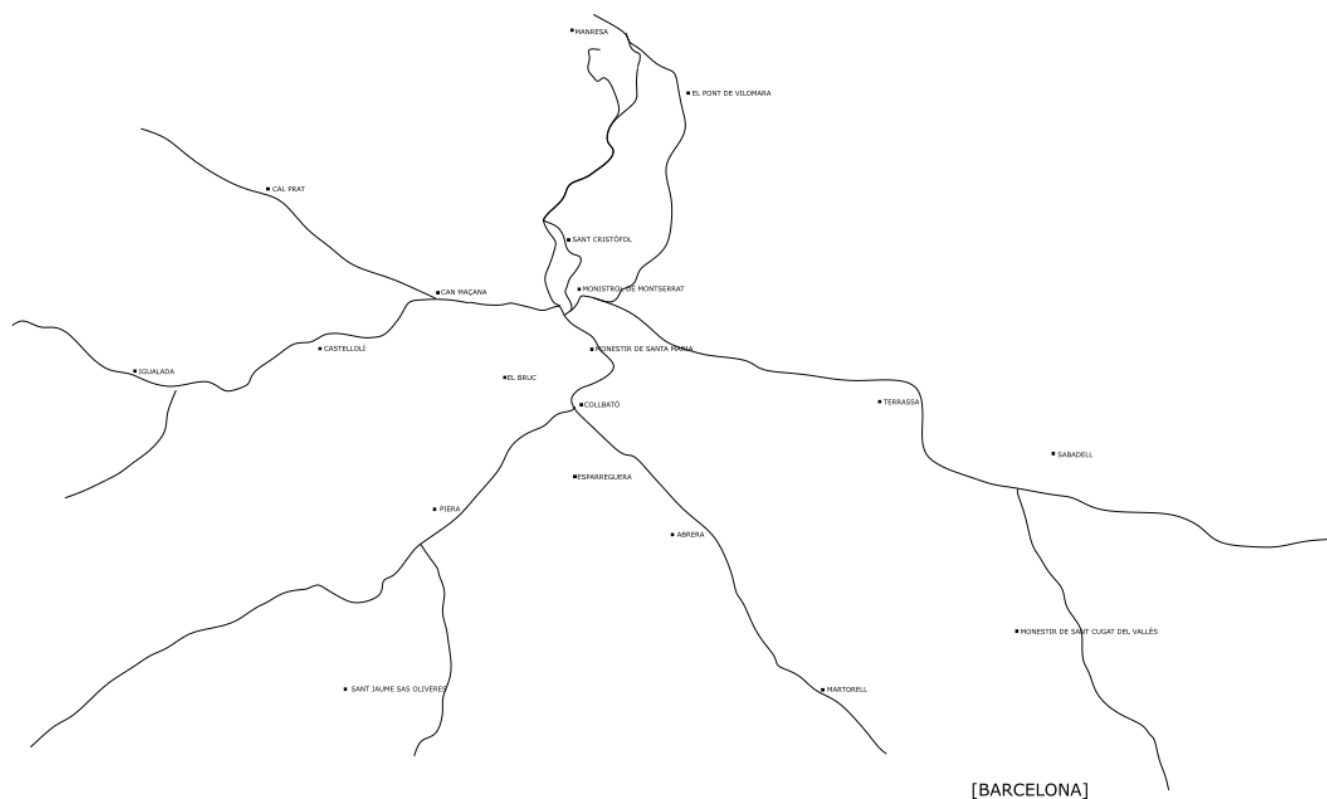
parla d'una "*via que escendit in Monte Serrato*". Es tracta d'un camí situat al comtat de Barcelona, dins de la jurisdicció del castell de la Guàrdia de Montserrat i, més concretament, a la banda occidental del terme de Collbató. No es pot precisar si es tractava de la drecera de fra Garí, el camí de la Costa o el camí del Forat. Aquest últim, Muset i Vives (p.57) senyalen que un capbreu de l'any 1496 apareix com "*l'antic camí a Montserrat*". Hi havia, també, els camins que pujaven per la banda de Monistrol per accedir a les ermites i esglesioles de la muntanya, on des d'abans de l'any 888 ja existien les esglesioles de Santa Maria i Sant Iscle. Alguns d'aquests camins havien de passar pel monestir de Santa Cecília, del qual es té referència de la seva existència des de la meitat del segle X. Probablement hi havia un camí que unia aquest monestir amb el poble de Marganell, un altre que anava a la Poble de la Guàrdia, nucli medieval situat o avui hi ha la casa pairal de can Maçana i un altre camí que unia el monestir de Santa Cecília amb les primitives esglesioles de Santa Maria i Sant Iscle.

Amb el temps, l'anomenada i devoció per la Mare de Déu de Montserrat, dins de la xarxa viària de camins montserratins, se'n consolidaren tres de principals per ús de romeus i pelegrins: el camí de la Costa des de Collbató; el que passava al peu de la roca Forada venint del coll de can Maçana; i el que pujava des de Monistrol de Montserrat anomenat camí de l'Àngel. El traç d'aquests camins aprofitaven passos naturals, però també n'obrien de nous excavats directament a la roca que es reomplien amb terra o es pavimentaven amb còdols i es reforçaven amb murs de pedra seva. La tècnica constructiva era força depurada, tal com ho manifesten l'excavació de graons directament sobre la roca o la creació d'estries sobre la roca en alguns passos per facilitar el pas d'animals de bast, així com l'obertura de solcs laterals per facilitar la canalització de l'aigua de la pluja i evitar l'erosió del camí.

A Catalunya hi havia cinc grans nuclis des dels quals sortien els peregrins per anar a Montserrat: a) la ciutat de Barcelona des d'on sortien els seus habitants i confluïen persones provinents de Badalona, Santa Coloma i altres nuclis del seu entorn; b) Piera; c) Terrassa des d'on sortien les persones d'aquesta ciutat i els provinents de Girona, Granollers, Sabadell i anaven a la muntanya passant per l'hostal de la Creu; d) Igualada on confluïen els pelegrins que venien de les terres de Ponent (la Segarra, l'Urgell, la Noguera, Conca de Barberà, les Garrigues i el Priorat); e) Manresa on es rebien els pelegrins que venien dels territoris de Nord que des de Berga baixaven pel costat del Llobregat més els que seguien el riu

Cardener des de Solsona o els que venien des de les terres del Lluçanés. Sortint d'aquestes ciutats els pelegrins tenien diverses rutes per aproximar-se a la muntanya.

Tots els pelegrins s'anaven acostant a la muntanya per confluïr en quatre nuclis d'accés: a) Collbató que recollia els provinents de Barcelona, Tarragona i el Penedès; b) Monistrol de Montserrat on confluïen els procedents de Girona, Manresa o el Vallès; c) el Poble de la Guàrdia (can Maçana) on hi anaven els pelegrins originaris de l'interior d'Espanya i la Terra Ferma; d) Marganell on es trobaven les persones que venien de les terres de la Catalunya central passant per Manresa.

Sistema de camins romeus a la muntanya de Montserrat

Des dels nuclis d'accés els pelegrins pujaven la muntanya per anar al monestir de Santa Maria a través de cinc camins principals: a) el camí de la Costa de Collbató; b) el camí de l'Àngel que sortia de Monistrol de Montserrat; c) el camí que sortia del Poble de la Guàrdia per la roca Foradada; d) el camí de Marganell al monestir de Santa Cecília pel coll de la Molella; e) el camí de Marganell al santuari per la Calsina, conegut anys després com el camí de les matonaries. També hi havia uns

camins complementaris als anteriors: algunes dreceres, pot ser la més coneguda és l'anomenada drecera de Monistrol; i l'antic camí de Montserrat des de ca n'Estruc a la capella de sant Miquel conegut avui com el camí del Forat. Tots els camins principals permetien el pas d'animals de ferradura i, encara avui, es pot observar, en els trams més ben conservats, els recursos emprats per facilitar-ne el pas.

Un cop descrit el context, es pot intentar respondre a la pregunta: ¿per on va pujar i va baixar del monestir de Santa Maria, el rei Pere III? La primera qüestió és fàcil de respondre perquè el mateix rei indica que arribà a Collbató i *“muntam la dita costa a peu , e aquella pujada , fossem a una esglesia appellada sanct Michael”*. No hi ha cap dubte, el rei Pere III va pujar pel camí de la Costa, el camí de Collbató al monestir de Santa Maria, conegut modernament com el camí de les Bateriaes. Arribat a sant Miquel, on l'esperava el prior al monestir, baixaren junts fins al monestir. ¿Es pot afirmar que el rei Pere III va pujar a peu com un pelegrí més? Així ho fa pensar el fet que anés a peu, tal com feien molts pelegrins, però no hi ha prou informació per afirmar que aquesta fos la seva intenció.

La segona part del viatge reial, la baixada al poble de Monistrol de Montserrat per sopar amb el prior, és més confusa. La pròpia crònica del rei Pere III comenta que per anar a Monistrol de Montserrat, va baixar per les *“schales de Montserrat”*. No diu res més. No hi ha cap referència per situar on estaven aquestes *“schales de Montserrat”*. ¿Per on va baixar el rei Pere III?

Abans d'especular sobre on es trobaven aquestes escales, cal valorar el context dels possibles itineraris que tenia el rei Pere III per baixar a Monistrol de Montserrat. Una primera alternativa era agafar el camí entre el monestir de santa Maria i el monestir de santa Cecília i, a prop del trencall actual de la baixada dels Matxos, desviar-se per anar a trobar el camí de l'Àngel per tal de baixar a Monistrol de Montserrat. Aquest, era un camí romeu molt transitat i fet servir per passar-hi amb animals ferrats perquè no tenia escales. Segons Muset i Vives, molts romeus i pelegrins pujaven al santuari de Santa Maria pel camí de l'Àngel, que s'enfilava des de Monistrol, pel cantó nord-est. Aquesta senda era freqüentada pels devots que anaven o venien del Vallès i de la Ciutat Comtal o del Maresme passant per Terrassa; i també per altres que ho feien des de la banda d'Osona i Girona. El camí de l'Àngel era emprat des d'antic. Segons escriu Salvador Cardús i Florensa, *“l'onze de les calendes de desembre de l'any 1290, tinguem ja esment del traçat del camí pel qual la gent d'ací anava al monestir de*

Montserrat. És el típic camí de sempre, i, de bona part del traçat, se'n té notícia des de l'any 1069", (S. Cardús Florensa, 1947, Espiritualitat Montserratina de Terrassa, Terrassa, Taller Joan Morral p. 18). Pel context interpreto que es refereix el camí dels romeus que seguien les persones que venien de Terrassa.

La construcció del pont de Monistrol per l'abat de Santa Maria de Montserrat Bernat Esquerrer l'any 1317 contribuí a vertebrar el camí dels romeus. Salvador Cardús comenta l'itinerari que seguien els romeus que venien de Terrassa i diu "el camí davalla dret a l'antic pont de Monistrol, damunt del Llobregat, fet construït per el passatge dels romeus montserratins. I, des de Monistrol, seguirem el mateix camí que seguien els pelegrins, ruta pesada i difícil, oberta amb gran dispendi per l'esmentat monarca [Pere III] i que per això el poble en dei l'Obra del Rei. Camí fortament costerut, amunt, sempre amunt, arran de profunds precipicis" (S. Cardús Florensa, *ibid.* p. 37). Salvador Redó dona una descripció acurada de tot l'itinerari d'aquest camí des de Monistrol fins el monestir de Santa Maria (Salvador Redó, *Butlletí del Santuari*, II època, nº 6 pp.48-50). Assumpta Muset i Xavier Tort diuen que "gairebé no tenim informació sobre aquest camí, tot i que S. Cardús n'atribueix l'obertura al rei Pere el Cerimoniós" (Muset i Tort, *ibid.* p. 83). No he trobat cap document que confirmi el suggeriment de S. Cardús Florensa. L'única referència que hi ha la dona el pare A.M. Albareda, a partir d'uns documents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó del Reial Patrimoni, explica que l'any 1363 el rei Pere III donà una certa quantitat de diners per arreglar els camins de la muntanya de Montserrat: "Item done al Prior de Muntserrat los quals lo senyor Rey ab letra sua data en Barchinona sots lo seu segell secret a xj dies de Noembre del any mcccclciij li mana dar en ajuda de les messions ques fan en lo adob del camí deles Muntanyes de Muntserrat segons en dita letra se conte ique cobre ensemps ab apocha que frare oliver dez vilar Monge del monastir de Muntserrat procurador del dit Prior D sol" (*Analecta Montserratensia* vol IV, 1920-1921, p.320). Pot ser aquesta decisió d'arreglar el camí és interpretada per Salvador Cardús com l'obertura d'un camí de romeus, quan del que es devia fer era adequar i millorar un camí ja existent. Probablement, el finançament real de 1364 serví per millorar el camí de l'Àngel i adaptar-lo per acollir l'increment de romeus i peregrins a conseqüència d'haver-se fet el pont sobre el riu Llobregat acabat l'any 1317. Pels vestigis que perduren era un camí amb una fàbrica on destaquen trams empedrats, encara molt ben conservats, i unes grans pedres que marginen el camí amb unes pedres, encara més grans, que compacten aquests marges. En algun punt s'observa encara algun

graó artificial i alguns fets aprofitant la roca.

Assumpta Muset i Xavier Tort, en el seu estudi sobre els camins romeus montserratins, sostenen que el rei Pere III baixà el 30 d'abril de 1344 al monestir de Santa Maria de Montserrat pel camí de l'Àngel. No comparteixo aquesta opinió perquè la referència explícita a unes escales feta pel rei Pere III invalida l'ús del camí de l'Àngel perquè en tot el camí no n'hi ha escales, llevat d'alguns esporàdics graons repartits en alguna part del camí sense representar cap obstacle pel pas de cavalleries. A més, les escales haurien invalidat el pas d'animals ferrats com se sap que es feia.

Si el rei Pere III no baixà pel camí de l'Àngel ¿quina altra alternativa tenia el rei per baixar a Monistrol de Montserrat? ¿on eren les escales? Segurament el rei escollí un itinerari que li permetés aprofitar al màxim la seva estada en el monestir, ja que després de dinar va fer una ofrena a la Mare de Déu i una trobada amb la comunitat d'ermitans. Fou al final d'aquests actes quan Pere III prengué el camí de les escales. Per això cal situar aquest camí a prop del monestir de Santa Maria i pensar que tenia un traçat curt per facilitar una ràpida baixada per arribar a sopar amb el prior montserratí a Monistrol de Montserrat.

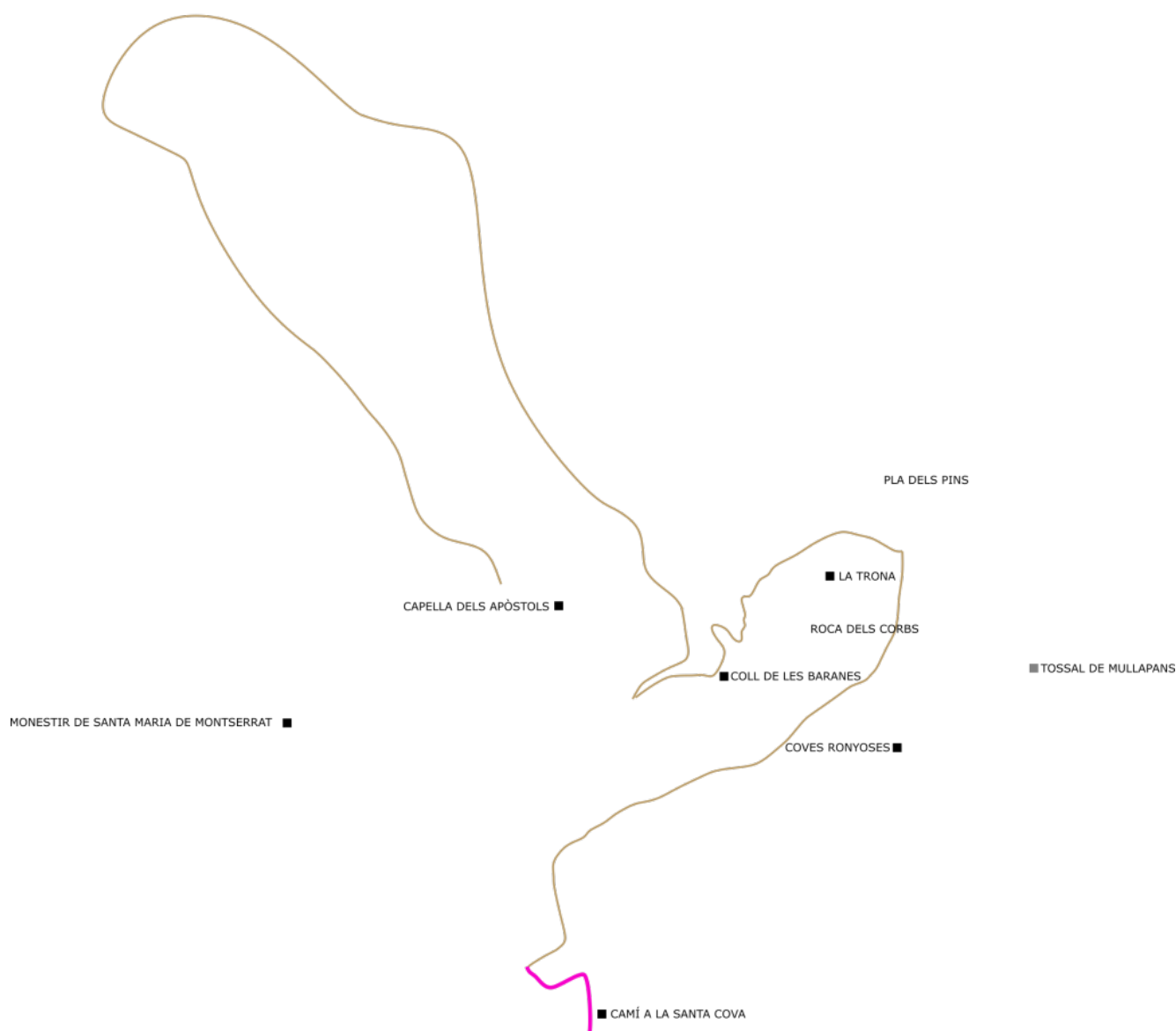
L'historiador benedictí, cardenal Anselm M. Albareda, afirma, sense esmentar cap referència, que el rei Pere III baixà del monestir, el dia 29 d'abril, "*per les escales dites avui de les Monges*" (A.M. Albareda, *Història de Montserrat*, edició de 2005, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p.295). ¿On estaven aquestes escales de les monges? D'acord amb el context de camins abans comentat hi ha un camí que podria merèixer ser qualificat, en aquells moments, com el camí de les escales. En realitat són dos camins entrelaçats que permetien baixar del monestir de Santa Maria a Monistrol de Montserrat i que podria haver estat l'itinerari fet servir pel rei: l'escala de les Monges i el camí de la Drecera de Monistrol. Curiosament, tots dos camins tenien trams amb escales. El primer, en el seu tram superior que permetia baixar al costat de la capçalera del torrent de l'Erola i, en el segon camí, les escales permetien baixar un tram del torrent de la font del Boix en un indret conegut com a *torrent de les escales de la font del Boix*. Ambos trams totalment perduts avui, però identificables en alguna crònica antiga.

La guia "Montserrat itinerari" publicada per la Revista Montserratina l'any 1909 explica que abans de fer-se, a finals del segle XVII i inicis del XVIII, el nou camí per anar a la Santa Cova l'accés a aquest indret es feia pel camí anomenat *Escala*

antiga de les Monges. Era un camí que devia començar “*en la Costa dels Espantats i el barranc de les Ases, en la carretera de Monistrol, a uns 500 metres passada la capella dels Apòstols*”. Seguia pel torrent fins a creuar la via, junt la primera caseta del cremallera (l'autor de l'escrit agafa com a referència un indret conegut en el seu temps). S'indica que és un camí conservat fins no fa massa anys, però que ara (inicis del segle XX) està destrossat i és difícil baixar-hi. Segons s'indica en el llibre *Montserrat. Itinerari* (1909) “*sabem on aquest camí començava abans d'obrir-se la carretera de Santa Cecília (1697) i de Monistrol (1860), creiem que començaria davant de la capella dels Sants Apòstols, seguiria un tros pel que avui és la carretera i baixaria a trobar el lloc on avui comença (es refereix al camí de la dreuera de la Maçanera), que és la Costa dels espantats i barranc de les ases, en la carretera de Monistrol, a uns 500 metres passada la capella dels Sants Apòstols. Baixa pel torrent fins a creuar la via, junt a la primera caseta del cremallera. Aquest tros, que no fa molts anys se conservava en bon estat, avui està destrossat de tal manera que és molt difícil i perillós baixar-hi. És l'escala antiga de les monges*” (p. 104-105). A partir d'aquest punt el camí s'orientava cap al sud cap el coll de les Baranes des d'on baixava per girar per sota la Trona o el Dau del Monestir per anar a passar el torrent de Santa Maria pel pas del Malgraó i pujar ves un caminó que portava a la Santa Cova. Aquesta ruta era la manera més antiga d'anar a la Santa Cova juntament amb el camí que baixava de sant Miquel.

Baixant per l'antic camí de la Santa Cova, i un cop passat el coll de les Baranes, des d'antic hi ha la bifurcació de la Dreuera de Monistrol, sender que permet baixar ràpidament al municipi de Monistrol de Montserrat i conegut avui com la dreuera dels Tres Quarts. Aquest camí travessa els torrents de la Maçanera i de la font del Boix, voreja el turó de Coll Cabiró i baixa directament cap a Monistrol de Montserrat. El pas des del *coll de les Baranes* fins a l'inici superior de la bifurcació amb la dreuera de Monistrol, a sota de la *Trona o Dau del monestir*, és de mal passar i el traç primitiu està força desfigurat per unes obres de finals del segle XVII i unes molt més modernes per facilitar el pas de diverses canonades d'aigua. Així i tot, s'endevina que era un camí esglaonat on de tant en tant alguns graons facilitaven transitar-hi. El camí de la dreuera de Monistrol tenia un tram amb unes escales. La mateixa toponímia original així ho indica com és el cas del “*torrent de les escales de la font del Boix*”, Joan Cabeza (1909). Però, l'erosió continuada ha desfet les escales d'aquest indret, foren totalment malmeses l'any 1977 per la caiguda dels enderrocs de les obres de la carretera i l'esllavissada del

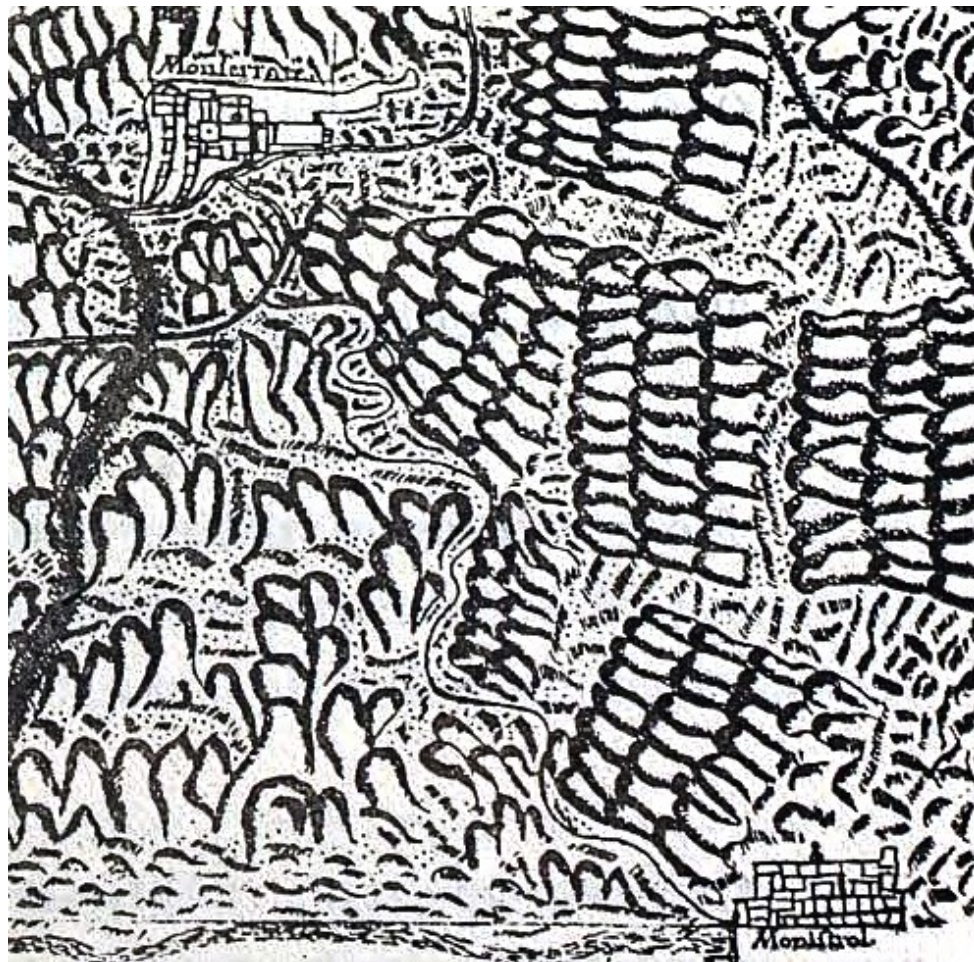
2008 alterà definitivament la fisonomia de tot l'indret. On encara són visibles escales és en el tram final d'aquest camí a l'alçada de can Resquera, molt poc abans d'arribar al municipi de Monistrol de Montserrat.

Camí a la santa Cova en el temps de Pere III

Josep Galobart, monjo de santa Maria de Montserrat, en un article sobre la Santa Cova explica que la Drecera de Monistrol fou arranjada en ocasió de fer el camí, a finals del segle XVII, que anava des de la Santa Cova al monestir de Santa Maria. Per fer aquesta obra calia tenir, prèviament, un camí que permetés pujar materials des de Monistrol de Montserrat. La construcció del camí de la Santa Cova i l'arranjament de la Drecera de Monistrol són el resultat de l'execució de la voluntat testamentària del marquès de Tamarit, Francesc de Montserrat. A tal fi, l'any 1692 se signà un document on la filla dels anteriors, Gertrudis de

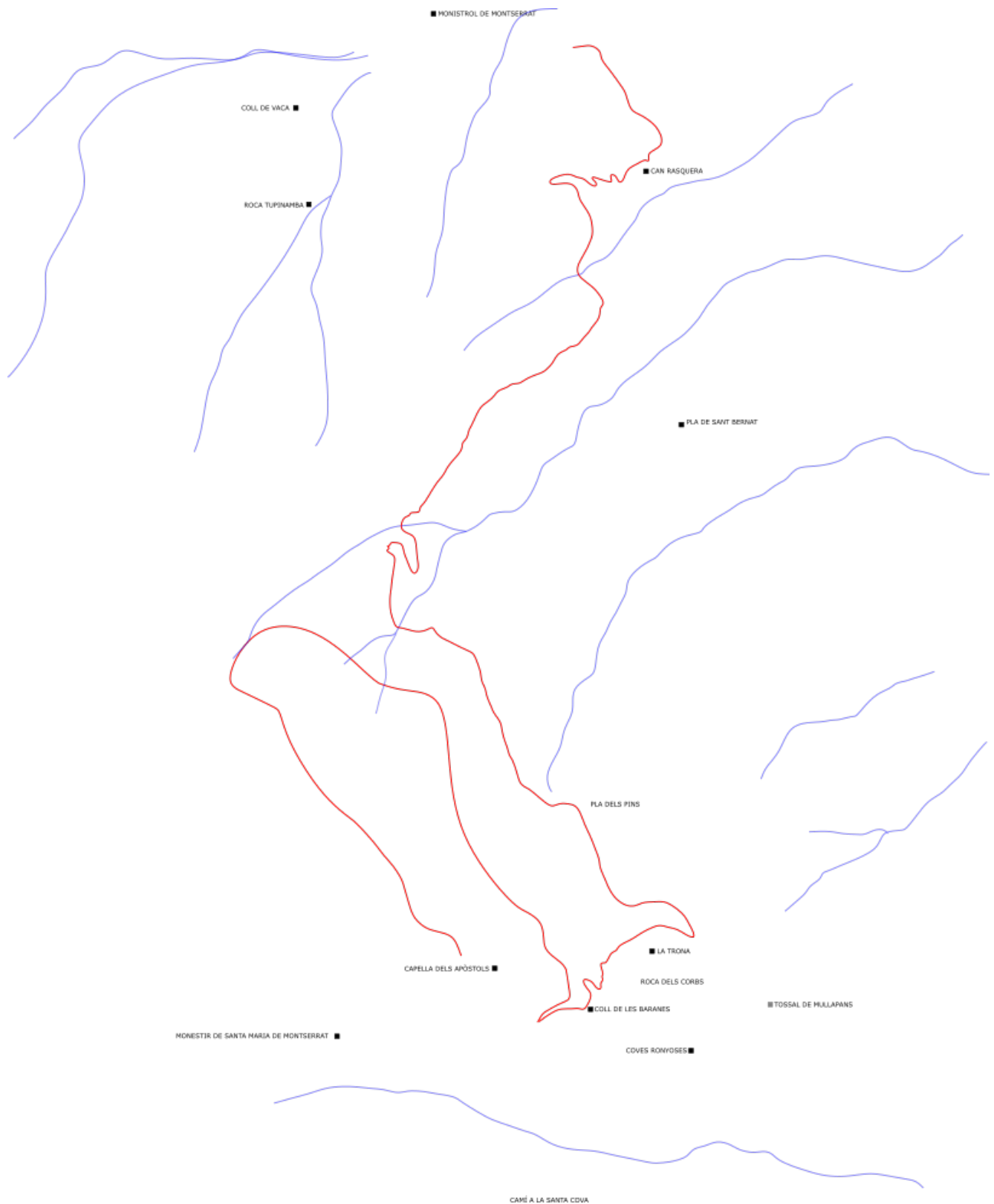
Camporrells i de Montserrat, marquesa de Tamarit, acordà, entre altres consideracions relacionades amb la Santa Cova, com la celebració d'una missa diària en memòria del marquès i la seva esposa, construir en un termini de dos anys un nou camí entre la Santa Cova i el monestir de Santa Maria. Segons Josep Galobart, *"ben aviat començaren els treballs preparatoris que havien de facilitar les obres projectades. El mes de gener de l'any 1693 se signava, entre el procurador de la marquesa [Marquesa de Tamarit] i el mestre de cases de Monistrol, Bartomeu Rius, el contracte per a l'arranjament del camí que puja de Monistrol de Montserrat al Santuari. El document precisa des de lo portal de Monistrol, i anava a trobar el camí anomenat escala de les monges que portava a la capella de la Cova. Es tracta del camí anomenat actualment dreuera dels tres quarts. L'arranjament d'aquest camí tenia la finalitat de facilitar, des de la vila de Monistrol, l'accés i el transport dels materials per a les obres del nou camí, de la casa i de la capella de la Santa Cova. El contracte precisa que el camí havia de tenir 9 pams d'ample. El pressupost de l'obra es pactà en 110 lliures, i el procurador havia de facilitar al mestre de cases els materials necessaris per a les obres"* (Josep Galobart, *La Santa Cova de Montserrat. I. Dels orígens fins la desamortització de l'any 1835*. Butlletí del Santuari, núm. 40, setembre-desembre 1994 p. 31-32). . L'arranjament d'aquest camí tenia la finalitat de facilitar, des de la vila de Monistrol, l'accés i el transport dels materials per a les obres del nou camí, de la casa i de la capella de la Santa Cova. El contracte precisa que el camí havia de tenir 9 pams d'ample. El pressupost de l'obra es pactà en 110 lliures, i el procurador havia de facilitar al mestre de cases els materials necessaris per a les obres (La font Gran de Monistrol de Montserrat, Argentona, l'Aixernador 1994, p. 65.)

Detall del gravat Montserrat a vista d'ocell, segle XVIII entre 1713 i 1717 i . Ms.Esp. Bib. Nac. Paris fol 460 reproduït per Anselm M. Albareda a "Una història inèdita de Montserrat" Analecta Montserratensia vol IV Anys 1920-1921 p. 127"

Josep Galobart, en una comunicació personal m'ha confirmat que el sender entre l'antic camí de la Santa Cova i el municipi de Monistrol de Montserrat ja existia abans de 1693. Les obres fetes en ocasió de la construcció del nou camí de la Santa Cova eixamplaren, consolidaren i milloraren aquest camí. Penso que aquestes obres, modificaren la traça d'aquest camí per evitar les escales que devien baixar pel torrent de la font del Boix. En la guia "Montserrat. Itinerari" (1909) es comenta, descrivint la drecera de Monistrol: "*s'arriba al torrent de les escales de la font del Boix, on els antics graons s'han perdut, quedant-hi un mal pas, que fa alguns anys fou salvat, fent voltar el camí cap a la dreta*" (p. 42). Aquest camí, quedà molt malmès per la gran esllavissada de l'any 2008. Desconec si més avall d'aquest indret hi havia algun tram més amb escales, sobretot per vèncer algun grau de la muntanya, però cal tenir present que aquest camí es modificà a finals del segle XVII, 1693, per poder-hi portar el material per fer l'edifici i el nou camí de la Santa Cova.

Penso que el rei Pere III l'any 1344 feu servir les anomenades "*escales de les monges*", que permetien anar des del monestir de Santa Maria a la santa Cova i que prengué la bifurcació per anar a Monistrol de Montserrat pel "*camí de Monistrol*" o "*dreuera de Monistrol*". Només baixant a peu és quan el rei s'hauria trobat amb les escales que esmenta en la seva crònica. Queda una pregunta per concloure aquesta nota: ¿per què el rei no manà pujar unes cavalcadures des de Monistrol pel camí de l'Àngel al monestir de Santa Maria i baixar en elles? Es tractava d'un itinerari força emprat en aquell temps perquè existia una comunicació fluida entre el monestir de Santa Maria i el municipi de Monistrol de Montserrat on, habitualment hi residia el seu prior, en l'anomenat Palau Prioral. L'actual traça del camí de l'Àngel evidencia la facilitat pel pas d'animals ferrats. ¿Per què el rei baixà a peu des del monestir de Santa Maria de Montserrat?

Probable itinerari seguir per Pere III al baixar del monestir de Santa Maria de Montserrat l'any 1344

Penso que el rei Pere III pujà i baixà a peu al monestir de Montserrat perquè hi anà com un pelegrí, "*anassem a fèr reverencia a nostra dona de Montserrat*" per demanar la seva protecció a les vigílies de la conquesta del Rosselló en les campanyes contra el rei de Mallorca Jaume III. Pere el Cerimoniós fou un rei

peregrí.